

Dąbrowska K. & Guzik K. (red.) – Atlas Tatr – Przyroda nieożywiona. Wyd. Tatrzański Park Narodowy, Zakopane, 2015: 28 plansz, 82 mapy, objaśnienia.

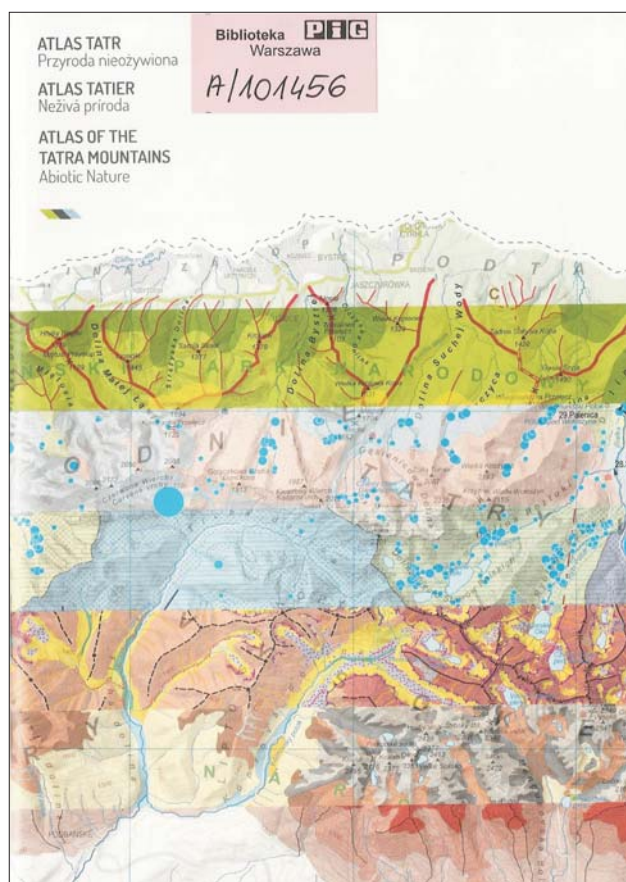
„Atlas Tatr – Przyroda nieożywiona” to znakomity przykład współpracy polsko-słowackiej w zakresie kartografii. W przygotowaniu tego, nie zawaham się określić, dzieła wzięło udział 83 znawców przyrody nieożywionej Tatr po obu stronach granicy. Są oni zatrudnieni w 31 instytucjach: jednostkach naukowych, szkołach wyższych, parkach narodowych, służbach państwowych, muzeach i speleoklubach.

To oczekiwane wydawnictwo i pierwsze tego typu dotyczące całych Tatr. Publikacja w każdym sensie międzynarodowa, ponieważ zawiera objaśnienia w trzech językach: polskim, słowackim i angielskim, w jej powstawaniu uczestniczyli najwybitniejsi specjaliści w dziedzinie przyrody nieożywionej Tatr. „Atlas Tatr” jest skierowany do szerokiego kręgu odbiorców zarówno związanych z Tatrami zawodowo, jak i wszystkich miłośników tych i nie tylko tych gór. Stąd też konieczne były pewne uproszczenia i celowa rezygnacja z bardzo specjalistycznego słownictwa. W zamierzeniu autorów, wydawnictwo może być dla naukowców źródłem inspiracji do dalszych badań, a dla miłośników gór – rzetelnej wiedzy.

Pierwsza grupa plansz (Tatry jako region fizycznogeograficzny) jest, jak mówią autorzy, geoeologicznym spojrzeniem na Tatry. Przedstawiono na nich w kolejności: pojęcie Tatr w obrębie Karpat Zachodnich na tle ich jednostek fizycznogeograficznych, położenie Tatr na tle ich bezpośredniego otoczenia, ich mapę orograficzną oraz szczegółową regionalizację fizycznogeograficzną. Kolejnych siedem plansz dotyczy tatrzańskiego klimatu. To ważny dział atlasu, ponieważ Tatry poza Alpami charakteryzują się największą różnorodnością klimatyczną w środkowej Europie. Znajdują się w nim nie tylko mapy, ale i różnego typu wykresy. Przedstawione zostały: promieniowanie słoneczne, rozkład temperatur i warunki termiczne, opady atmosferyczne z pokrywą śnieżną, zachmurzenie i wiatr z wybranymi zjawiskami meteorologicznymi, warunki pogodowe wywołujące ekstremalne zjawiska, regionalizacja klimatyczna wraz z typami pogody oraz rekonstrukcja klimatu.

Hydrologiczna część publikacji zawiera pięć plansz z mapami w skalach 1 : 100 000 i 1 : 250 000 oraz liczne wykresy dotyczące różnych zjawisk wodnych w regionie. Przez masyw tatrzański przebiega Europejski Dział Wodny oddzielający zlewiska Morza Bałtyckiego od Morza Czarnego. Uwarunkowania hydrologiczne regionu odgrywają dużą rolę w rozkładzie temperatury wód i zjawisk lodowych, a najważniejszym czynnikiem różnicującym skład chemiczny źródeł tatrzańskich jest budowa geologiczna. Plansze tej części atlasu zawierają charakterystykę: stosunków wodnych, przepływów i odpływów rzecznych, zjawisk hydrologicznych, termiki wód i zjawisk lodowych oraz skład chemiczny wód.

Najważniejsze dla czytelnika Przeglądu Geologicznego będą zapewne dwie plansze dotyczące budowy geolo-

gicznej i wód podziemnych. Pierwsza z nich, która dotyczy budowy geologicznej, składa się z mapy geologicznej w skali 1 : 100 000 (niestety mało wyraźne kolory utrudniają jej studiowanie), szkicu tektonicznego polskiej części Tatr (autorzy nie wyjaśniają dlaczego nie ma szkicu tektonicznego całych Tatr) w skali 1 : 100 000 i dwóch przekrojów geologicznych przez polskie Tatry Wysokie i Zachodnie (tylko dlaczego na tym przekroju widać, że flisz podhalański leży z wyraźną niezgodnością kątową na eocenie numulitowym?) oraz krótkiego tekstu objaśniającego. Na planszy wód podziemnych na mapie w skali 1 : 100 000 przedstawiono wydajności źródeł, otworów z wodami zwykłymi i termalnymi, kierunki przepływu wód podziemnych, granice występowania wód termalnych, typy przepuszczalności i odpływ podziemny, a w polskiej części mapy również główne zbiorniki wód podziemnych i Jednolite Części Wód Podziemnych. Na dwóch przekrojach geologicznych przez polską i słowacką część Tatr, nieckę podhalańską i Kotlinę Popradzką naniesiono elementy hydrogeologiczne, a dwa wykresy prezentują przebieg roczny wydajności trzech źródeł (szczelinowego, porowego i krasowego) oraz przebieg wieloletniej wydajności źródła Pod Capkami. Na planszy znajduje się również krótki tekst objaśniający.

Część poświęcona rzeźbie zawiera plansze z mapami rzeźby terenu, wpływów gruzowych, potencjalnych obszarów lawinowych, tatrzańskich zlodowaceń. Dwie z nich dotyczą rzeźby wybranych rejonów Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich, a dalsze dwie – jaskiń i zjawisk krasowych.

Dwie ostatnie zawierają mapę gleb tatrzańskich oraz typy środowiska przyrodniczego Tatr. Na końcu objaśnień do plansz znajduje się wykaz autorów i recenzentów oraz skorowidz nazw topograficznych.

To bardzo pożyteczne wydawnictwo popularnonaukowe, w którym każdy miłośnik Tatr znajdzie coś dla siebie. Pod warunkiem jednak, że w ogóle do niego dotrze, ponieważ nie jest przeznaczone do sprzedaży. W jaki więc sposób można się dowiedzieć o „Atlasie Tatr”? Wszak nie wszyscy zainteresowani tym górami odwiedzają siedziby Tatrzańskiego Parku Narodowego. Nie udało mi się też w ostatnim czasie dostrzec, żeby wydawnictwo reklamowa-

no w ogólnie dostępnych środkach masowego przekazu. A szkoda, bo pieniądze wydane na przygotowanie tego atlasu nie zaowocują większym zainteresowaniem przyrodą nieożywioną Tatr i jej elementami, a sięgną po niego tylko ci, którzy przypadkowo dowiedzą się o jego istnieniu. Z drugiej strony dobrze, że publikacja ta powstała, ponieważ stanowi pewien etap podsumowania wiedzy o różnych zagadnieniach dotyczących przyrody nieożywionych Tatr, a za kilkadziesiąt lat będzie zapewne podstawą porównań, żeby określić zmiany jakie nastąpiły.

Włodzimierz Mizerski